

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (szósta izba)

z dnia 7 września 2023 r.*

Odesłanie prejudycjalne – Wspólna polityka rolna – Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) – Środki wsparcia na rzecz rozwoju obszarów wiejskich – Płatności z tytułu dobrostanu zwierząt – Rozporządzenie (WE) nr 1974/2006 – Artykuł 44 ust. 1 i art. 44 ust. 2 lit. a) – Artykuł 47 ust. 1 – Przekazanie gospodarstwa rolnego nowemu beneficjentowi – Późniejsze zaprzestanie prowadzenia działalności rolniczej przez tego beneficjenta – Przypadek siły wyższej lub wyjątkowych okoliczności – Obowiązek zwrotu części lub całości otrzymanej pomocy – Zasada proporcjonalności

W sprawie C-169/22

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Curtea de Apel București (sąd apelacyjny w Bukareszcie, Rumunia) postanowieniem z dnia 19 listopada 2020 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 4 marca 2022 r., w postępowaniu:

Fractal Insolventă SPRL, która działała w charakterze syndyka masy upadłości Groenland Poultry SRL,

przeciwko

Agencia de Plăți și Intervenție pentru Agricultură – Centrul Județean Dâmbovița,

TRYBUNAŁ (szósta izba),

w składzie: P.G. Xuereb, prezes izby, T. von Danwitz (sprawozdawca) i A. Kumin, sędziowie,

rzecznik generalny: A. Rantos,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

rozważywszy uwagi, które przedstawili:

- w imieniu Fractal Insolventă SPRL, która działała w charakterze syndyka masy upadłości Groenland Poultry SRL Poultry SRL – A. Rusu, avocat,

* Język postępowania: rumuński.

- w imieniu Agenția de Plăți și Intervenție pentru Agricultură – Centrul Județean Dâmbovița – C.A. Gârleanu, w charakterze pełnomocnika,
- w imieniu rządu rumuńskiego – R. Antonie, E. Gane oraz O.-C. Ichim, w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu greckiego – E.E. Krompa, E. Leftheriotou oraz M. Tassopoulou, w charakterze pełnomocników,
- w imieniu Komisji Europejskiej – T. Isacu de Groot oraz A. Sauka, w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 9 marca 2023 r.,

wydaje następujący

Wyrok

- 1 Niniejszy wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 44 ust. 2 lit. a) i art. 47 ust. 1 rozporządzenia Komisji (WE) nr 1974/2006 z dnia 15 grudnia 2006 r. ustanawiającego szczegółowe zasady stosowania rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) (Dz.U. 2006, L 368, s. 15), zmienionego rozporządzeniem wykonawczym Komisji (UE) nr 679/2011 z dnia 14 lipca 2011 r. (Dz.U. 2011, L 185, s. 57) (zwanego dalej „rozporządzeniem nr 1974/2006”).
- 2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu, jaki zaistniał pomiędzy Fractal Insolvență SPRL, działającą w charakterze syndyka masy upadłości Groenland Poultry SRL, a Agenția de Plăți și Intervenție pentru Agricultură – Centrul Județean Dâmbovița (agencja ds. płatności i interwencji w rolnictwie – centrum okręgowe w Dymbowicy, Rumunia) (zwaną dalej „APIR”) w przedmiocie wydanych przez tę agencję decyzji nakładających na Groenland Poultry, z powodu zaprzestania prowadzenia przez nią działalności rolniczej, obowiązek zwrotu całej pomocy przyznanej tej spółce z tytułu dobrostanu zwierząt w pięcioletnim okresie ważności zobowiązania.

Ramy prawne

Prawo Unii

Rozporządzenie nr 1698/2005

- 3 Rozporządzenie Rady (UE) nr 1698/2005 z dnia 20 września 2005 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) (Dz.U. 2005, L 277, s. 1), w brzmieniu zmienionym rozporządzeniem Rady (WE) nr 74/2009 z dnia 19 stycznia 2009 r. (Dz.U. 2009, L 30, s. 100) (zwane dalej „rozporządzeniem nr 1698/2005”), zostało uchylone rozporządzeniem (UE) nr 1305/2013 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylającym rozporządzenie

Rady (WE) nr 1698/2005 (Dz.U. 2013, L 347, s. 487). Niemniej jednak zgodnie z art. 88 rozporządzenia nr 1305/2013 rozporządzenie nr 1698/2005 miało nadal zastosowanie do operacji realizowanych zgodnie z programami zatwierdzonymi przez Komisję Europejską na mocy tego rozporządzenia przed dniem 1 stycznia 2014 r.

- 4 Artykuł 36 lit. a) ppkt (v) rozporządzenia Rady 1698/2005 przewidywał, że wsparcie na rzecz poprawy środowiska naturalnego i terenów wiejskich dotyczy środków ukierunkowanych na zrównoważone użytkowanie gruntów rolnych poprzez płatności z tytułu dobrostanu zwierząt.

- 5 Artykuł 40 tego rozporządzenia stanowił:

„1. Płatności z tytułu dobrostanu zwierząt określone w art. 36 lit. a) ppkt (v) udziela się rolnikom, którzy dobrowolnie podejmą zobowiązania dotyczące dobrostanu zwierząt.

2. Płatności z tytułu dobrostanu zwierząt obejmują jedynie te zobowiązania, które wykraczają poza odpowiednie normy obowiązkowe oraz inne odpowiednie wymogi obowiązkowe ustanowione na mocy ustawodawstwa krajowego i określone w programie.

Zobowiązania te podejmowane są z reguły na okres od pięciu do siedmiu lat [...].

3. Płatności udzielane są corocznie i obejmują dodatkowe koszty i utracone dochody wynikające z podjętego zobowiązania. Tam, gdzie to niezbędne, mogą one również obejmować koszty transakcji.

Wsparcie ogranicza się do wysokości maksymalnej kwoty określonej w załączniku I”.

- 6 Zgodnie z brzmieniem art. 74 ust. 1 rozporządzenia Rady 1698/2005:

„W celu zapewnienia skutecznej ochrony interesów finansowych [Unii] państwa członkowskie przyjmują wszystkie przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne”.

Rozporządzenie nr 1974/2006

- 7 Rozporządzenie nr 1974/2006 zostało uchylone rozporządzeniem delegowanym Komisji (UE) nr 807/2014 z dnia 11 marca 2014 r. uzupełniającym rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i wprowadzającym przepisy przejściowe (Dz.U. 2014, L 227, s. 1). Niemniej jednak zgodnie z art. 19 rozporządzenia nr 807/2014 rozporządzenie nr 1974/2006 miało nadal zastosowanie do operacji realizowanych zgodnie z programami zatwierdzonymi przez Komisję Europejską na mocy rozporządzenia nr 1698/2005 przed dniem 1 stycznia 2014 r.

- 8 Zgodnie z brzmieniem art. 1 rozporządzenia nr 1974/2006:

„Niniejsze rozporządzenie ustanawia szczegółowe zasady stosowania rozporządzenia 1698/2005 w odniesieniu do zasad i ogólnych przepisów dotyczących wsparcia rozwoju obszarów wiejskich, szczegółowych i wspólnych przepisów dotyczących środków rozwoju obszarów wiejskich oraz przepis[ów] dotyczące kwalifikowalności i przepis[ów] administracyjn[ych], z wyłączeniem przepisów dotyczących kontroli”.

9 Artykuł 44 rozporządzenia nr 1974/2006 przewidywał:

„1. W przypadku gdy podczas trwania zobowiązania podjętego jako warunek przyznania wsparcia beneficjent przekaze całość lub część swojego gospodarstwa innej osobie, ta ostatnia może przejąć zobowiązanie na pozostały okres. Jeśli zobowiązanie nie jest przejęte, beneficjent zwraca przyznane mu wsparcie.

2. Państwa członkowskie mogą nie wymagać zwrotu, o którym mowa w ust. 1, w następujących przypadkach:

- a) w przypadku gdy beneficjent, który wypełnił już znaczną część swojego zobowiązania, ostatecznie zaprzestaje działalności rolniczej, a przejęcie zobowiązania przez następcę jest niewykonalne;
- b) w przypadku gdy przekazanie części gospodarstwa beneficjenta ma miejsce w okresie rozszerzenia zobowiązania zgodnie z art. 27 ust. 12 akapit drugi i przekazanie nie dotyczy więcej niż 50 % powierzchni objętej zobowiązaniem przed rozszerzeniem;
- c) w przypadku gdy – w celu ochrony środowiska – gospodarstwo beneficjenta podlega pełnemu lub częściowemu przekazaniu na rzecz organizacji zajmującej się głównie zarządzaniem środowiskiem, pod warunkiem że przekazanie to służy trwałej zmianie zagospodarowania gruntów na rzecz ochrony środowiska i przyniesie znaczną korzyść środowisku.

3. W przypadku niewielkich zmian w sytuacji gospodarstwa państwa członkowskie mogą podjąć szczególne środki, aby zapobiec sytuacji, w której zastosowanie ust. 1 doprowadziłoby do niewłaściwych skutków w odniesieniu do podjętego zobowiązania.

Zmniejszenie obszaru gospodarstwa o nie więcej niż 10 % względem obszaru objętego zobowiązaniem jest uznawane za niewielką zmianę do celów akapitu pierwszego”.

10 Artykuł 47 tego rozporządzenia stanowi:

„1. Państwa członkowskie mogą uznać w szczególności następujące kategorie siły wyższej lub wyjątkowych okoliczności, w których nie będą wymagać częściowego lub pełnego zwrotu pomocy otrzymanej przez beneficjenta:

- a) śmierć beneficjenta;
- b) długotrwała niezdolność beneficjenta do wykonywania zawodu;
- c) wywłaszczenie dużej części gospodarstwa, jeśli takiego wywłaszczenia nie można było przewidzieć w dniu podjęcia zobowiązania;
- d) katastrofa naturalna poważnie dotykająca grunty gospodarstwa;
- e) wypadek powodujący zniszczenie budynków dla zwierząt gospodarskich;
- f) choroba epizootyczna dotykająca część lub całość należącego do rolnika żywego inwentarza.

2. Przypadki siły wyższej lub wyjątkowych okoliczności są zgłaszane przez beneficjenta lub przez upoważnioną przez niego osobę na piśmie właściwemu organowi, wraz z odpowiednimi dowodami wystarczającymi dla właściwych organów, w ciągu 10 dni roboczych od dnia, w którym beneficjent lub upoważniona przez niego osoba są w stanie dokonać tej czynności”.

Rozporządzenie nr 65/2011

11 Rozporządzenie Komisji (UE) nr 65/2011 z dnia 27 stycznia 2011 r. ustanawiające szczegółowe zasady wykonania rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005 w odniesieniu do wprowadzenia procedur kontroli oraz do zasady wzajemnej zgodności w zakresie środków wsparcia rozwoju obszarów wiejskich (Dz.U. 2011, L 25, s. 8) zostało uchylone ze skutkiem od dnia 1 stycznia 2015 r. rozporządzeniem delegowanym Komisji (UE) nr 640/2014 z dnia 11 marca 2014 r. uzupełniającym rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013 w odniesieniu do zintegrowanego systemu zarządzania i kontroli oraz warunków odmowy lub wycofania płatności oraz do kar administracyjnych mających zastosowanie do płatności bezpośrednich, wsparcia rozwoju obszarów wiejskich oraz zasady wzajemnej zgodności (Dz.U. 2014, L 181, s. 48). Niemniej jednak zgodnie z art. 43 rozporządzenia delegowanego nr 640/2014 rozporządzenie nr 65/2011 miało nadal zastosowanie do wniosków o wypłatę pomocy i wniosków o wsparcie dotyczących roku 2014 i lat wcześniejszych.

12 Zgodnie z brzmieniem art. 18 rozporządzenia Rady nr 65/2011:

„1. Pomoc objęta wnioskiem ulega zmniejszeniu lub nie jest przyznawana, jeżeli nie spełniono następujących obowiązków i kryteriów:

a) w przypadku środków, o których mowa w art. 36 lit. a) ppkt [...] (v) [...] rozporządzenia [nr 1698/2005] – odpowiednich norm obowiązkowych, a także minimalnych wymogów dotyczących stosowania nawozów i środków ochrony roślin, innych odpowiednich wymogów obowiązkowych, o których mowa w [...] art. 40 ust. 2 [...] rozporządzenia [nr 1698/2005], oraz zobowiązań wykraczających poza takie normy i wymogi; lub

b) kryteriów kwalifikowalności innych niż kryteria związane z wielkością obszaru lub liczbą zwierząt zadeklarowanych.

W przypadku zobowiązań wieloletnich zmniejszenia pomocy, wykluczenia i odzyskiwanie mają zastosowanie również do kwot wypłaconych już z tytułu tego zobowiązania w latach wcześniejszych.

2. Państwo członkowskie odzyskuje wsparcie lub nie przyznaje go, lub określa kwotę zmniejszenia pomocy w szczególności na podstawie rozmiaru, zasięgu i trwałości stwierdzonej niezgodności.

[...]”.

Rozporządzenie wykonawcze (UE) nr 809/2014

- 13 Zgodnie z art. 8 rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) nr 809/2014 z dnia 17 lipca 2014 r. ustanawiającego zasady stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013 w odniesieniu do zintegrowanego systemu zarządzania i kontroli, środków rozwoju obszarów wiejskich oraz zasady wzajemnej zgodności (Dz.U. 2014, L 227, s. 69):

„1. Na potrzeby niniejszego artykułu:

- a) »przekazanie gospodarstwa« oznacza sprzedaż, dzierżawę lub jakikolwiek inny podobny rodzaj transakcji odnoszących się do przedmiotowych jednostek produkcyjnych;
- b) »przekazujący« oznacza beneficjenta, którego gospodarstwo jest przekazywane innemu beneficjentowi;
- c) »przejmujący« oznacza beneficjenta, któremu gospodarstwo jest przekazywane.

2. W przypadku gdy całe gospodarstwo przekazywane jest przez jednego beneficjenta na rzecz drugiego po złożeniu wniosku o przyznanie pomocy, wniosku o wsparcie lub wniosku o płatność i przed spełnieniem wszystkich warunków przyznania pomocy lub wsparcia, przekazującemu nie przyznaje się żadnej pomocy z tytułu przekazywanego gospodarstwa.

3. Pomoc lub płatność, o którą ubiega się przekazujący, przyznaje się przejmującemu, w przypadku gdy:

- a) w okresie, który ma być ustalony przez państwa członkowskie, przejmujący poinformuje właściwy organ o przekazaniu i zwróci się o wypłacenie pomocy lub wsparcia;
- b) przejmujący przedstawi wszystkie dowody przekazania wymagane przez właściwy organ;
- c) spełnione są wszystkie warunki przyznania pomocy lub wsparcia z tytułu przekazywanego gospodarstwa.

4. Po tym, jak przejmujący poinformuje właściwe władze i zwróci się o wypłacenie pomocy lub wsparcia zgodnie z ust. 3 lit. a):

- a) wszystkie prawa i obowiązki przekazującego wynikające ze stosunku prawnego między przekazującym a właściwym organem powstałe na skutek złożenia wniosku o przyznanie pomocy, wniosku o wsparcie lub wniosku o płatność przechodzą na przejmującego;
- b) wszelkie działania niezbędne do przyznania pomocy lub wsparcia i wszystkie deklaracje złożone przez przekazującego przed przekazaniem przypisane zostają przejmującemu do celów stosowania odpowiednich przepisów unijnych;

[...]”.

- 14 Zgodnie z art. 76 rozporządzenia wykonawczego nr 809/2014 ma ono zastosowanie do wniosków o przyznanie pomocy, wniosków o wsparcie lub wniosków o wypłatę pomocy złożonych odnośnie [do] lat składania wniosków lub okresów premiowych rozpoczynających się w dniu 1 stycznia 2015 r.

Prawo rumuńskie

- 15 Artykuł 17 ordonanță de urgență a Guvernului nr. 66/2011 privind prevenirea, constatarea și sancționarea neregulilor apărute în obținerea și utilizarea fondurilor europene și/sau a fondurilor publice naționale aferente acestora (rozporządzenia nadzwyczajnego rządu nr 66/2011 w sprawie zapobiegania nieprawidłowościom przy otrzymywaniu lub wykorzystywaniu funduszy europejskich lub związanych z nimi krajowych funduszy publicznych oraz wykrywania i zwalczania tych nieprawidłowości) z dnia 29 czerwca 2011 r. (*Monitorul Oficial al României*, część I, nr 461 z dnia 30 czerwca 2011 r.), w wersji mającej zastosowanie do sporu w postępowaniu głównym, przewiduje:

„Każde działanie podjęte w celu stwierdzenia nieprawidłowości oraz ustalenia należności budżetowych wynikających z takiej nieprawidłowości jest prowadzone zgodnie z zasadą proporcjonalności, z uwzględnieniem charakteru i wagi stwierdzonej nieprawidłowości, jak również jej zakresu i skutków finansowych”.

- 16 Artykuł 30 ust. 1 ordonanță de urgență a guvernului nr. 3/2015 pentru aprobarea schemelor de plăți care se aplică în agricultură în perioada 2015–2020 și pentru modificarea art. 2 din Legea nr. 36/1991 privind societățile agricole și alte forme de asociere în agricultură (rozporządzenia nadzwyczajnego rządu nr 3/2015 w sprawie zatwierdzenia systemów płatności stosowanych w rolnictwie w okresie 2015–2020 oraz w sprawie zmiany art. 2 ustawy nr 36/1991 o spółkach rolnych i innych formach zrzeszenia w rolnictwie) z dnia 18 marca 2015 r. (*Monitorul Oficial al României*, część I, nr 191 z dnia 23 marca 2015 r.), w wersji mającej zastosowanie do sporu w postępowaniu głównym, przewiduje:

„Dla celów finansowania wspólnej polityki rolnej, zarządzania nią i monitorowania jej za siłę wyższą i wyjątkowe okoliczności uznaje się w szczególności w następujących przypadkach:

[...]

f) wyłączenie całości lub dużej części gospodarstwa, jeśli takiego wyłączenia nie można było przewidzieć w dniu złożenia wniosku”.

- 17 Zgodnie z art. 31 tego rozporządzenia:

„1. Przypadki siły wyższej i wyjątkowych okoliczności zgłasza się APIA na piśmie, przedstawiając dowody zaistnienia sytuacji wskazanych w art. 30 ust. 1, w ciągu 15 dni roboczych od dnia, w którym beneficjent lub upoważniona przez niego osoba jest w stanie dokonać zgłoszenia.

2. Jeżeli beneficjent lub upoważniona przez niego osoba przekroczy termin określony w ust. 1, zgłoszenie nie jest brane pod uwagę”.

Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

- 18 W drodze wniosku o przyznanie pomocy złożonego do APIA w dniu 18 stycznia 2013 r. Avicola Crevedia SA, prowadząca ubojnię drobiu, dobrowolnie podjęła na podstawie art. 40 rozporządzenia nr 1698/2005 zobowiązanie na rzecz dobrostanu zwierząt na okres pięciu lat.

- 19 W pięcioletnim okresie ważności tego zobowiązania będące przedmiotem postępowania głównego gospodarstwo zostało przekazane w całości po raz pierwszy spółce Abator Avicola Crevedia SRL, która przejęła to zobowiązanie w dniu 15 listopada 2013 r., i po raz drugi spółce Groenland Poultry, która również przejęła wspomniane zobowiązanie i zarejestrowała je w APIA w dniu 2 kwietnia 2015 r.
- 20 W związku z tym w dniu 30 marca 2015 r. Groenland Poultry zawarła dwie umowy. Po pierwsze, zawarła ona umowę o przekazanie gospodarstwa rolnego i przejęcie zobowiązań ze spółką Abator Avicola Crevedia, która zrzekła się pomocy, o którą wystąpiła do APIA w dniu 13 listopada 2014 r., podczas gdy Groenland Poultry, na którą przeniesiono prawo do żądania wypłaty tej pomocy, zobowiązała się do przestrzegania zobowiązań zaciągniętych przez przekazującą w formularzu wniosku o pomoc oraz do wykazania spełnienia warunków kwalifikowalności.
- 21 Po drugie, Groenland Poultry zawarła na okres pięciu lat umowę najmu z Agrolis Group SRL, wobec której to spółki wszczęto w dniu 6 marca 2014 r. postępowanie upadłościowe dotyczące należących do tej spółki pomieszczeń i urządzeń produkcyjnych rzeczzonego gospodarstwa, która to umowa została obwarowana warunkiem zawieszającym na rzecz wynajmującego, zgodnie z którym umowa powinna zostać zatwierdzona przez radę wierzycieli tej spółki w ramach tego postępowania.
- 22 Decyzją w sprawie płatności z dnia 4 grudnia 2015 r. APIA wypłaciła Groenland Poultry, na podstawie wniosku z dnia 13 listopada 2014 r., kwotę 1 506 915,86 lei rumuńskich (RON) (337 000 EUR). W następstwie wniosków o płatność złożonych i zmienionych, odpowiednio, w dniach 13 listopada 2015 r. i 15 czerwca 2016 r. APIA wypłaciła również Groenland Poultry w dniu 5 października 2016 r. kwotę 850 673,62 RON (około 190 000 EUR), zaś w dniu 29 marca 2017 r. kwotę 375 941,35 RON (około 82 000 EUR) na podstawie decyzji o przedpłacie.
- 23 Ponieważ Groenland Poultry nie złożyła wniosku o płatność za piąty rok objęty zobowiązaniem, APIA skierowała do niej zawiadomienie o niezłożeniu wniosku. W dniu 18 kwietnia 2017 r. syndyk masy upadłościowej Groenland Poultry poinformował APIA, że wobec tej spółki toczy się postępowanie upadłościowe.
- 24 W dniu 21 kwietnia 2017 r. APIA sporządziła na podstawie art. 8 rozporządzenia wykonawczego nr 809/2014 cztery protokoły stwierdzające nieprawidłowości i ustalające wierzytelności budżetowe oraz nakazujące odzyskanie od Groenland Poultry kwoty 6 940 168,72 RON (około 1 527 000 EUR), kwoty 4 562 717,78 RON (około 1 004 000 EUR), kwoty 1 506 915,86 RON i kwoty 850 673,62 RON, odnoszących się, odpowiednio, do od pierwszego do czwartego roku objętego zobowiązaniem, ze względu na to, że spółka ta, wobec której toczy się postępowanie upadłościowe, nie prowadziła już działalności i nie mogła w związku z tym wykazać kontynuacji pięcioletniego zobowiązania.
- 25 Po oddaleniu przez APIA wniesionych przez Groenland Poultry zażaleń na te protokoły spółka ta wniosła skargę o stwierdzenie nieważności wydanych przez APIA decyzji oddalających do Tribunalul București (sądu okręgowego w Bukareszcie, Rumunia), podnosząc, że nie była w stanie kontynuować zobowiązania w 2017 r. ze względu na „wywłaszczenie” w rozumieniu art. 47 ust. 1 lit. c) rozporządzenia nr 1974/2006 lub podobną okoliczność, a mianowicie powiadomienie przez wynajmującego w dniu 26 lipca 2016 r. o nieziszczeniu się przewidzianego w umowie najmu warunku zawieszającego wraz z żądaniem opuszczenia terenu w terminie

15 dni, wynikające z wszczęcia postępowania upadłościowego przeciwko Agroli Group w dniu 9 maja 2016 r. Groenland Poultry podniosła ponadto, że zastosowanie ma art. 44 ust. 2 lit. a) tego rozporządzenia, i powołała się na naruszenie zasady proporcjonalności.

- 26 Wyrokiem z dnia 26 października 2018 r. skarga ta została przez sąd oddalona. Sąd ten uznał przede wszystkim, że zgodnie z art. 44 tego rozporządzenia i art. 8 rozporządzenia wykonawczego nr 809/2014 Groenland Poultry weszła w prawa i obowiązki przekazującego, z uwzględnieniem, w sposób dorozumiany, konsekwencji nieprzestrzegania warunków kwalifikowalności objęcia rozpatrywaną pomocą. Następnie sąd ten uznał, że art. 47 ust. 1 lit. c) rozporządzenia nr 1974/2006 nie miał zastosowania w niniejszej sprawie ze względu na to, że okoliczności powołane przez Groenland Poultry tytułem zwolnienia z odpowiedzialności nie stanowiły wyłączenia odpowiadającego w prawie krajowym przejęciu mienia przez państwo w interesie publicznym i nie były niemożliwe do przewidzenia w chwili podjęcia zobowiązania. Ponadto okoliczności te nie zostały zgłoszone w terminie określonym w art. 47 ust. 2 tego rozporządzenia. Wreszcie nie doszło do naruszenia zasady proporcjonalności. Powołując się na art. 44 ust. 2 lit. a) rozporządzenia nr 1974/2006, sąd ten wskazał, że spełnienie przesłanki dotyczącej niemożności przejęcia zobowiązania nie zostało wykazane, a APIA działała w ramach zakresu uznania przyznanego w tym artykule.
- 27 Rozpatrując odwołanie wniesione przez Groenland Poultry od tego wyroku, sąd odsyłający, Curtea de Apel București (sąd apelacyjny w Bukareszcie, Rumunia), orzekając w ostatniej instancji, zauważyła, że z wykładni językowej art. 47 ust. 1 tego rozporządzenia wynika, iż wykaz przypadków „siły wyższej lub wyjątkowych okoliczności”, o którym mowa w tym przepisie, nie jest wyczerpujący, a pojęcia „siły wyższej” i „wyjątkowych okoliczności”, w braku odesłania do prawa krajowego, nie mogą być definiowane poprzez odniesienie do tego prawa. Sąd ten zastanawia się zaś nad tym, czy w niniejszej sprawie okoliczność polegająca na tym, że postępowanie upadłościowe było już wszczęte wobec wynajmującego w chwili zawarcia umowy najmu, stoi na przeszkodzie stosowaniu tego przepisu, zauważając jednocześnie, że APIA nie uznała, iż okoliczność ta stanowiła przeszkodę dla przekazania gospodarstwa i wypłaty pomocy na rzecz Groenland Poultry.
- 28 Sąd zastanawia się ponadto nad wykładnią, jaką w świetle zasady proporcjonalności należy przyjąć w odniesieniu do art. 44 ust. 1 i art. 44 ust. 2 lit. a) tego rozporządzenia, w sytuacji gdy APIA nałożyła na Groenland Poultry obowiązek zwrotu kwoty w łącznej wysokości 14 236 417,32 RON (około 2 900 000 EUR), podczas gdy w rzeczywistości Groenland Poultry otrzymała jedynie kwotę 2 658 185,04 RON (około 540 000 EUR), a różnica między tymi dwiema kwotami została wypłacona na rzecz poprzednich beneficjentów za dwa pierwsze lata pięcioletniego zobowiązania. Ponadto zobowiązanie to było przestrzegane w ciągu pierwszych czterech lat, a zaprzestanie działalności przez Groenland Poultry w ostatnim roku wspomnianego zobowiązania wydaje się wynikać z przyczyn niezależnych od woli tej spółki.
- 29 Wreszcie sąd odsyłający wskazuje, że określony w tym przepisie warunek, zgodnie z którym „przejęcie zobowiązania przez następcę jest niewykonalne”, wydaje się raczej stanowić wymóg przedstawienia dowodów niż abstrakcyjnego dowodu braku jakiegokolwiek zainteresowanego następcy. W tym względzie sąd ten wyjaśnia, że Groenland Poultry przedstawiła dowody wskazujące na to, że Vitall SRL była zainteresowana przejęciem tego zobowiązania, ale nie uzyskała pozwoleń sanitarnych i weterynaryjnych niezbędnych do przejęcia działalności rolniczej, pomimo wyrażenia przez radę wierzycieli Agroli Group zgody na wynajem rozpatrywanych w postępowaniu głównym pomieszczeń.

30 W tych okolicznościach Curtea de Apel București (sąd apelacyjny w Bukareszcie) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

- „1. Czy art. 47 ust. 1 rozporządzenia [nr 1974/2006] należy interpretować w ten sposób, że przypadki »siły wyższej lub wyjątkowych okoliczności« obejmują również sytuacje, w których beneficjent pomocy traci prawo do korzystania z aktywów będących przedmiotem najmu w następstwie zakończenia obowiązywania umowy najmu z powodu niewypłacalności właściciela aktywów będących przedmiotem najmu (wynajmującego)?
2. Czy w świetle zasady proporcjonalności art. 44 ust. 2 lit. a) rozporządzenia nr 1974/2006 należy interpretować w ten sposób, że w przypadku gdy w okresie wykonywania zobowiązania podjętego jako warunek przyznania finansowania gospodarstwo beneficjenta zostaje przekazane w całości lub w części na rzecz innej osoby, a ten drugi beneficjent, mimo iż wypełnił znaczną część zobowiązania, zaprzestaje ostatecznie prowadzenia działalności rolniczej, a przejęcie zobowiązania przez następcę jest niewykonalne, drugi beneficjent pomocy musi zwrócić pomoc, którą otrzymał (dotyczącą okresu, w którym był beneficjentem pomocy), czy też musi on zwrócić również pomoc otrzymaną przez pierwszego beneficjenta pomocy?
3. Jakie przesłanki powinien wziąć pod uwagę sąd krajowy przy dokonywaniu wykładni art. 44 ust. 2 lit. a) rozporządzenia nr 1974/2006 w celu dokonania oceny, czy »przejęcie zobowiązania przez następcę jest niewykonalne«?”.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie pytania pierwszego

W przedmiocie dopuszczalności

- 31 APIA i rząd rumuński kwestionują dopuszczalność pytania pierwszego ze względu na to, że art. 47 ust. 1 rozporządzenia nr 1974/2006, o którym mowa w tym pytaniu, nie ma ich zdaniem zastosowania do sporu zawisłego w postępowaniu głównym. Z wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym wynika bowiem, że Groenland Poultry nie powiadomiła APIA o istnieniu okoliczności stanowiących przypadek działania siły wyższej lub nadzwyczajnych okoliczności w terminie przewidzianym w art. 47 ust. 2 tego rozporządzenia.
- 32 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem w ramach ustanowionej w art. 267 TFUE współpracy między Trybunałem i sądami krajowymi wyłącznie do sądu krajowego, przed którym zawisł spór i który powinien przyjąć na siebie odpowiedzialność za mające zapaść orzeczenie sądowe, należy dokonanie oceny, w świetle szczególnych okoliczności sprawy, zarówno konieczności wydania orzeczenia w trybie prejudycjalnym do tego, aby sąd ten był w stanie wydać swoje orzeczenie, jak i znaczenia dla sprawy pytań zadanych Trybunałowi. W konsekwencji jeżeli zadane pytania dotyczą wykładni prawa Unii, Trybunał jest co do zasady zobowiązany do wydania orzeczenia. Oznacza to, że pytania dotyczące prawa Unii korzystają z domniemania posiadania znaczenia dla sprawy. Odmowa wydania przez Trybunał orzeczenia w przedmiocie zadanego przez sąd krajowy pytania prejudycjalnego jest możliwa tylko wtedy, gdy jest oczywiste, że wykładnia prawa Unii, o którą wniesiono, nie ma żadnego związku ze stanem faktycznym lub z przedmiotem postępowania głównego, gdy problem jest natury hipotetycznej bądź gdy Trybunał nie dysponuje

informacjami w zakresie stanu faktycznego lub prawnego niezbędnymi do udzielenia użytecznej odpowiedzi na postawione mu pytania [wyrok z dnia 21 marca 2023 r., Mercedes-Benz Group (Odpowiedzialność producentów pojazdów wyposażonych w urządzenia ograniczające skuteczność działania), C-100/21, EU:C:2023:229, pkt 52, 53 i przytoczone tam orzecznictwo].

- 33 W niniejszej sprawie sąd odsyłający we wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym wskazał, że dokonanie wykładni art. 47 ust. 1 rozporządzenia nr 1974/2006 jest niezbędne do tego, aby wydać orzeczenie w przedmiocie wniesionego doń odwołania od wyroku Tribunalul București (sądu okręgowego w Bukareszcie), o którym mowa w pkt 26 niniejszego wyroku. Z wniosku tego wynika zaś, że choć zdaniem tego sądu Groenland Poultry nie powiadomiła APIA o okolicznościach stanowiących przypadek siły wyższej lub nadzwyczajnych okoliczności w terminie przewidzianym w art. 47 ust. 2 tego rozporządzenia, co spółka ta kwestionuje, sąd ten uznał również, że art. 47 ust. 1 wspomnianego rozporządzenia nie ma zastosowania do sporu zawisłego w postępowaniu głównym, ponieważ okoliczności, na które powołuje się ta spółka, nie stanowią wyłączenia w rozumieniu tego przepisu.
- 34 Nie można zatem uznać za oczywiste, że wykładnia tego przepisu nie ma żadnego związku ze stanem faktycznym lub też że przedmiot sporu zawisłego przed sądem krajowym jest natury hipotetycznej.
- 35 Z powyższego wynika, że pytanie pierwsze jest dopuszczalne.

Co do istoty

- 36 Na wstępie należy zauważyć, że z wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym wynika, iż niemożność kontynuowania przez Groenland Poultry do końca jej wieloletniego zobowiązania na rzecz dobrostanu zwierząt wynika z faktu, że Agrolis Group, wskutek jej upadłości, rozwiązała umowę najmu będącą przedmiotem postępowania głównego. Z wniosku tego wynika również, że w chwili zawarcia tej umowy najmu wobec Agrolis Group prowadzone już było postępowanie upadłościowe, w związku z czym wspomniana umowa została obwarowana warunkiem zawieszającym, o którym mowa w pkt 21 niniejszego wyroku, który umożliwił tej spółce jej rozwiązanie.
- 37 Zadając pytanie pierwsze, sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 47 ust. 1 rozporządzenia nr 1974/2006 należy interpretować w ten sposób, że utrata prawa do korzystania z aktywów będących przedmiotem najmu w następstwie rozwiązania umowy najmu dotyczącej tych aktywów wskutek upadłości wynajmującego, wobec którego w momencie zawierania tej umowy prowadzone było postępowanie upadłościowe, stanowi przypadek „siły wyższej lub wyjątkowych okoliczności” w rozumieniu tego przepisu.
- 38 W tym względzie należy stwierdzić, że wspomniany przepis nie zawiera wyczerpującego wykazu zdarzeń, które mogą stanowić przypadek siły wyższej lub nadzwyczajnych okoliczności, co wynika z zawartego w tym samym przepisie sformułowania „w szczególności”.
- 39 Poza tym, zgodnie z orzecznictwem Trybunału, działanie siły wyższej stanowi każde zdarzenie spowodowane niezwykle i nieprzewidywalnymi okolicznościami niezależnymi od danego podmiotu, których następstw nie można było uniknąć mimo zachowania przez ten podmiot należytej staranności (wyrok z dnia 16 lutego 2023 r., Zamestnik Izpalnitelen direktor na Darzhaven fond „Zemedelie”, C-343/21, EU:C:2023:111, pkt 58 i przytoczone tam orzecznictwo).

- 40 Ze względu na to zaś, że niemożność dalszego przestrzegania przez beneficjenta wieloletniego zobowiązania na rzecz dobrostanu zwierząt wynika z rozwiązania umowy najmu, które nastąpiło w efekcie upadłości kontrahenta tego beneficjenta, wobec którego postępowanie upadłościowe toczyło się w momencie zawierania tej umowy przez strony, niemożność ta nie może być spowodowana okolicznościami niezależnymi, niezwykłymi i nieprzewidywalnymi w rozumieniu tego orzecznictwa.
- 41 Uwzględniając powyższe, na pytanie pierwsze należy odpowiedzieć, że art. 47 ust. 1 rozporządzenia nr 1974/2006 należy interpretować w ten sposób, iż utrata prawa do korzystania z aktywów będących przedmiotem najmu w następstwie rozwiązania umowy najmu dotyczącej tych aktywów w efekcie upadłości wynajmującego, wobec którego w momencie zawierania tej umowy prowadzone było postępowanie upadłościowe, nie stanowi przypadku „siły wyższej lub wyjątkowych okoliczności” w rozumieniu tego przepisu.

W przedmiocie pytania drugiego

W przedmiocie dopuszczalności

- 42 APIA i rząd rumuński kwestionują dopuszczalność pytania drugiego ze względu na to, że dotyczy ono wykładni art. 44 ust. 2 rozporządzenia nr 1974/2006, który nie ma zastosowania do sporu zawisłego w postępowaniu głównym. Podnoszą one, że ustawodawca rumuński postanowił nie włączać do prawa krajowego przewidzianych w tym przepisie przypadków, w których państwa członkowskie mogą zdecydować o niewymaganiu zwrotu, o którym mowa w ust. 1 tego artykułu.
- 43 W tym względzie z pytania tego i z wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym wynika, że zadając to pytanie, sąd odsyłający zastanawia się nad wykładnią art. 44 ust. 1 i 2 tego rozporządzenia w związku z należącą do ogólnych zasad prawa Unii zasadą proporcjonalności, a w szczególności nad związkiem między zasadą przewidzianą w ust. 1 tego przepisu i wyjątkami przewidzianymi w jego ust. 2.
- 44 Sąd odsyłający wyjaśnił ponadto, że rozstrzygnięcie wniesionego doń odwołania jest w dużym stopniu uzależnione od wykładni art. 44 ust. 2 tego rozporządzenia.
- 45 W związku z tym nie można uznać za oczywiste, że wykładnia prawa Unii, o której dokonanie zwrócił się sąd odsyłający, pozostaje bez związku ze stanem faktycznym lub z przedmiotem tego sporu czy też że problem rozpatrywany w postępowaniu głównym ma charakter hipotetyczny.
- 46 Zgodnie z orzecznictwem przytoczonym w pkt 32 niniejszego wyroku pytanie drugie jest zatem dopuszczalne.

Co do istoty

- 47 Na wstępie należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem w ramach ustanowionej w art. 267 TFUE procedury współpracy między sądami krajowymi a Trybunałem do tego ostatniego należy udzielenie sądowi krajowemu użytecznej odpowiedzi, która umożliwi mu rozstrzygnięcie zawisłego przed nim sporu. Mając to na uwadze, Trybunał powinien w razie potrzeby przeformułować przedłożone mu pytania. Ponadto Trybunał może wziąć pod rozwagę

normy prawa Unii, na które sąd krajowy nie powołał się w swoich pytaniach prejudycjalnych (wyrok z dnia 15 lipca 2021 r., Ministrstvo za obrambo, C-742/19, EU:C:2021:597, pkt 31 i przytoczone tam orzecznictwo).

- 48 W tym względzie, biorąc pod uwagę wskazane przez sąd odsyłający czynniki, które zostały przedstawione w pkt 43 niniejszego wyroku, należy uznać, że zadając pytanie drugie, sąd ten dąży w istocie do ustalenia, czy w świetle zasady proporcjonalności art. 44 ust. 1 i art. 44 ust. 2 lit. a) rozporządzenia nr 1974/2006 należy interpretować w ten sposób, że w przypadku, gdy w okresie wykonywania zobowiązania podjętego jako warunek przyznania finansowania gospodarstwo beneficjenta zostaje przekazane na rzecz innej osoby, która dobrowolnie bierze na siebie to zobowiązanie i która następnie ostatecznie zaprzestaje prowadzenia działalności rolniczej, ten drugi beneficjent pomocy musi zwrócić pomoc otrzymaną w odniesieniu do całego okresu zobowiązania, w tym również kwoty otrzymane przez poprzednich beneficjentów tej pomocy, nawet jeśli wywiązał się on już ze znacznej części swojego zobowiązania, a jego przejście okazuje się być niemożliwe do zrealizowania.
- 49 W swoich uwagach na piśmie rząd rumuński, APIA i rząd grecki powołały się również na art. 18 rozporządzenia nr 65/2011, w którym, podobnie jak w rozporządzeniu nr 1974/2006, ustanowione zostały szczegółowe zasady stosowania rozporządzenia nr 1698/2005, lecz, w odróżnieniu od niego, nie w odniesieniu do stosowania zasad ogólnych i przepisów szczególnych mających zastosowanie do środków wsparcia rozwoju obszarów wiejskich, lecz w odniesieniu do stosowania procedur kontroli i wzajemnej zgodności w przypadku tych środków. Niemniej jednak art. 44 rozporządzenia nr 1974/2006, którego zastosowanie do sporu zawisłego w postępowaniu głównym nie jest kwestionowane, reguluje szczególne sytuacje, których ten art. 18 nie dotyczy, a mianowicie takie, w których gospodarstwo beneficjenta zostaje przekazane w okresie wykonania zobowiązania podjętego jako warunek przyznania pomocy. W związku z tym należy uznać, że ów art. 18 nie ma znaczenia dla tego sporu.
- 50 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem przy dokonywaniu wykładni przepisu prawa Unii należy uwzględniać nie tylko jego brzmienie, lecz także jego kontekst oraz cele regulacji, której część przepis ten stanowi (wyrok z dnia 14 października 2021 r., José Cánovas Pardo, C-186/18, EU:C:2021:849, pkt 23 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 51 Artykuł 44 ust. 1 rozporządzenia nr 1974/2006 stanowi w tym względzie, że w przypadku gdy podczas trwania zobowiązania podjętego jako warunek przyznania wsparcia beneficjent przekazuje swoje gospodarstwo innej osobie, „ta ostatnia może przejąć zobowiązanie na pozostały okres”, a „[j]eśli zobowiązanie nie jest przejęte, beneficjent zwraca przyznane mu wsparcie”.
- 52 Z brzmienia tego przepisu wynika, że ustanowiono w nim w sposób jasny i precyzyjny zasadę, zgodnie z którą beneficjent jest zobowiązany do zwrotu otrzymanej pomocy w przypadku przekazania gospodarstwa innej osobie w okresie ważności zobowiązania, jeśli osoba ta nie przejmie tego zobowiązania.
- 53 Jak zauważył rzecznik generalny w pkt 42 opinii, wynika z tego również, że osoba, której przekazano gospodarstwo i która postanawia przejąć również podjęte przez beneficjenta pomocy zobowiązanie, wchodzi we wszystkie zobowiązania i obowiązki tego beneficjenta w odniesieniu do pozostałego okresu. W związku z tym, zgodnie z logiką tego przepisu, osoba ta staje się z kolei beneficjentem i jest zobowiązana, w przypadku późniejszego przekazania tego gospodarstwa innej osobie, do zwrotu otrzymanej pomocy, chyba że ta kolejna osoba sama przejmuje to zobowiązanie w odniesieniu do pozostałego okresu, zwalniając ją tym samym z jej zobowiązań i obowiązków.

- 54 Artykuł 44 ust. 2 rozporządzenia nr 1974/2006 stanowi, że „[p]aństwa członkowskie mogą nie wymagać zwrotu, o którym mowa w ust. 1, w następujących przypadkach”, które zostały wskazane w lit. a)–c) tego ustępu 2. Tak więc zgodnie z owym art. 44 ust. 2 rozporządzenia nr 1974/2006 można nie żądać zwrotu pomocy, jak wynika z lit. a), „w przypadku gdy beneficjent, który wypełnił już znaczną część swojego zobowiązania, ostatecznie zaprzestaje działalności rolniczej, a przejęcie zobowiązania przez następcę jest niewykonalne”, jak wskazano w lit. b) – w przypadku gdy w okresie rozszerzenia zobowiązania dochodzi do przekazania części gospodarstwa, i jak wskazano w lit. c) – w przypadku przekazania gospodarstwa na rzecz organizacji zajmującej zarządzaniem środowiskiem.
- 55 Artykuł 44 ust. 3 rozporządzenia nr 1974/2006 pozwala ponadto państwom członkowskim na wprowadzenie środków szczególnych w celu zapobieżenia sytuacji, w której zastosowanie art. 44 ust. 1 tego rozporządzenia doprowadziłoby do niewłaściwych skutków w odniesieniu do podjętych zobowiązań.
- 56 Wynika z tego, że w art. 44 ust. 2 i 3 rozporządzenia nr 1974/2006 przewidziane zostały mające fakultatywny charakter wyjątki od zasady zwrotu pomocy przez beneficjenta w przypadku przekazania gospodarstwa, któremu nie towarzyszy przejęcie przez przejmującego wieloletniego zobowiązania, i które to wyjątki, jako takie, powinny być interpretowane ściśle.
- 57 Z wykładni literalnej i systemowej art. 44 ust. 1 tego rozporządzenia wynika również, że w przypadku gdy w okresie realizacji zobowiązania podjętego jako warunek przyznania wsparcia gospodarstwo beneficjenta zostaje przeniesione na inną osobę, która dobrowolnie przejmuje to zobowiązanie i która następnie ostatecznie zaprzestaje działalności rolniczej, ten ostatni beneficjent pomocy jest zobowiązany do zwrotu pomocy otrzymanej w ramach całości tego zobowiązania, w tym kwot otrzymanych przez poprzednich beneficjentów tej pomocy, chyba że dane państwo członkowskie postanowi nie żądać zwrotu na podstawie wyjątków, o których mowa w art. 44 ust. 2 i 3 wspomnianego rozporządzenia.
- 58 W przeciwnym razie ten ostatni beneficjent pomocy będzie zobowiązany do zwrotu całości otrzymanej pomocy, w tym tej uzyskanej przez poprzednich beneficjentów, nawet jeśli wywiązał się już ze znacznej części swojego zobowiązania, a jego przejęcie okazuje się być niemożliwe do zrealizowania.
- 59 Ponieważ Groenland Poultry powołała się w ramach postępowania głównego na zastosowanie art. 44 ust. 2 lit. a) rozporządzenia nr 1974/2006, zaś rząd rumuński i APIA wskazały w swoich uwagach przed Trybunałem, że ustawodawca rumuński postanowił nie ustanawiać w prawie krajowym wyjątku przewidzianego przez ten przepis, należy wyjaśnić, że wdrożenie tego art. 44 ust. 2 lit. a) do prawa krajowego nie jest obowiązkowe. Wynika z tego, że w odniesieniu do tego przepisu fakultatywnego do państw członkowskich należy dokonanie konkretnego wyboru, czy wyjątek ten zostanie ustanowiony w prawie krajowym. Choć państwa członkowskie mogą wybrać w tym celu technikę legislacyjną, która wydaje się im najwłaściwsza, niemniej jednak środki krajowe wprowadzające taki przepis w życie muszą mieć niepodważalną moc wiążącą i spełniać wymogi szczególowości, precyzji i jasności konieczne dla zagwarantowania pewności sytuacji prawnych (zob. analogicznie wyrok z dnia 4 czerwca 2009 r., SALIX Grundstücks-Vermietungsgesellschaft, C-102/08, EU:C:2009:345, pkt 52, 55–57 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 60 Ze względu zaś na braku norm krajowych spełniających te przesłanki beneficjent pomocy taki jak Groenland Poultry nie może powoływać się na ten przepis przed sądami krajowymi.

- 61 Przedstawionej w pkt 57 i 58 niniejszego wyroku wykładni art. 44 rozporządzenia nr 1974/2006 dokonano zgodnie z celami uregulowania, którego ten art. 44 jest częścią składową.
- 62 Jak bowiem zauważył rzecznik generalny w pkt 46 opinii, dla osiągnięcia celu, w którym pomoc została otrzymana, a mianowicie, zgodnie z art. 36 lit. a) ppkt (v) i art. 40 rozporządzenia nr 1698/2005, wspierania dobrostanu zwierząt, istotne jest, aby zobowiązanie wieloletnie zostało wykonane w całości.
- 63 Trybunał podkreślił już zresztą, jak istotne jest, aby zobowiązania wieloletnie były wykonywane w całości, aż do ich zakończenia, wskazując, że warunki przyznania pomocy powinny być spełniane przez cały okres ważności zobowiązania. Trybunał uznał w szczególności, że gdyby jeden z tych warunków, taki jak złożenie rocznego wniosku dotyczącego płatności, nie został spełniony choćby jeden raz, pomoc nie mogłaby zostać przyznana, zaś zasada proporcjonalności nie stoi na przeszkodzie nałożeniu na beneficjenta obowiązku całkowitego zwrotu pomocy (zob. podobnie wyroki: z dnia 24 maja 2012 r., Hehenberger, C-188/11, EU:C:2012:312, pkt 35–37; z dnia 7 lutego 2013 r., Pusts, C-454/11, EU:C:2013:64, pkt 35–37; a także z dnia 26 maja 2016 r., Ezernieki, C-273/15, EU:C:2016:364, pkt 41–46).
- 64 Podobnie cel skutecznej ochrony interesów finansowych Unii Europejskiej, którego realizację powinny zapewnić państwa członkowskie, jak wynika to z art. 74 ust. 1 rozporządzenia nr 1698/2005, przemawia za przyjęciem takiej wykładni art. 44 rozporządzenia nr 1974/2006, jaka wynika z pkt 57 i 58 niniejszego wyroku. Ustanowioną w art. 44 ust. 1 rozporządzenia nr 1974/2006 zasadę zwrotu łatwo byłoby zaś obejść, gdyby pierwszy beneficjent pomocy przeniósł swoje zobowiązanie na innego beneficjenta i gdyby ten natychmiast zrezygnował ze zobowiązania wieloletniego przed jego wygaśnięciem bez konsekwencji finansowych dla żadnego z nich.
- 65 Wreszcie jeśli chodzi o zasadę proporcjonalności, należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecnictwem Trybunału z zasady tej wynika wymóg, aby akty prawne instytucji Unii były odpowiednie do realizacji prawnie uzasadnionych celów zamierzonych przez te uregulowania i nie wykraczały poza to, co jest konieczne do realizacji tych celów, przy czym tam, gdzie istnieje możliwość wyboru spośród większej liczby odpowiednich rozwiązań, należy stosować te najmniej dotkliwe, a wynikające z nich niedogodności nie mogą być nadmierne w stosunku do zamierzonych celów (wyrok z dnia 16 lutego 2022 r., Polska/Parlament i Rada, C-157/21, EU:C:2022:98, pkt 353 i przytoczone tam orzecznictwo). W niniejszej sprawie należy zaznaczyć, że w przypadku gdy gospodarstwo beneficjenta pomocy zostaje przekazane innej osobie, która nie przejmuje wieloletniego zobowiązania na pozostały okres, nie tylko państwa członkowskie mogą zdecydować, na podstawie art. 44 ust. 2 i 3 rozporządzenia nr 1974/2006, że nie będą wymagać zwrotu przewidzianego w art. 44 ust. 1 tego rozporządzenia, ale wynikający z tego przepisu obowiązek zwrotu jest odpowiedni i konieczny do realizacji celu polegającego na wspieraniu dobrostanu zwierząt, na który pomoc została przyznana. Ten obowiązek zwrotu ma bowiem na celu zagwarantowanie, że beneficjent zrobi wszystko, co jest w jego mocy, aby wywiązać się z wieloletniego zobowiązania do końca, co przyczynia się również do skutecznej ochrony interesów finansowych Unii.
- 66 Wspomniany obowiązek zwrotu nie wykracza również poza to, co jest konieczne do osiągnięcia zamierzonych przez Unię celów, które zostały przedstawione w poprzednim punkcie niniejszego wyroku. W tym względzie należy przede wszystkim zauważyć, podobnie jak uczynił to rzecznik generalny w pkt 51 opinii, że brzmienie art. 44 ust. 1 tego rozporządzenia i jego logika są wystarczająco jasne i bezwarunkowe, aby umożliwić przejmującemu gospodarstwo zrozumienie,

że jeżeli podejmie on decyzję o przejęciu wieloletniego zobowiązania ciążącego do tej pory na przekazującym, będzie on mógł być zobowiązany do zwrotu całości wypłaconej pomocy, w tym pomocy wypłaconej wcześniejszym beneficjentom.

- 67 Następnie w art. 8 ust. 4 rozporządzenia wykonawczego nr 809/2014, którego również dotyczą kwestionowane w niniejszej sprawie decyzje APIA, przewidziano wyraźnie, że skoro tylko przejmujący gospodarstwo poinformował właściwy organ i zażądał wypłaty pomocy lub wsparcia, wszystkie prawa i obowiązki przekazującego wynikające ze stosunku prawnego pomiędzy przekazującym a właściwym organem powstałe na skutek złożenia wniosku o przyznanie pomocy, wniosku o wsparcie lub wniosku o płatność przechodzą na przejmującego.
- 68 Mając w ten sposób możliwość dokonania wyboru, czy przejąć wieloletnie zobowiązanie przekazującego, a także jego obowiązki w tym samym czasie co gospodarstwo, podmiot przejmujący ma możliwość dokonania wyważenia zalet i niedogodności takiego zobowiązania, w tym ewentualności zwrotu całości pomocy, wliczając w to kwoty otrzymane przez poprzednich jej beneficjentów. Ma on ponadto możliwość uprzedniego umownego uzgodnienia z przekazującym obowiązków, jakie ewentualnie mogą spoczywać na każdym z nich, w przypadku gdyby właściwy organ krajowy przystąpił do odzyskiwania od niego, jako ostatniego beneficjenta, całości pomocy, jeżeli nie będzie mógł on zrealizować tego zobowiązania do końca ze względu na ostateczne zaprzestanie prowadzenia działalności rolniczej.
- 69 Należy dodać, że ostatni beneficjent korzysta z inwestycji już zrealizowanych dzięki pomocy przyznanej na rzecz dobrostanu zwierząt, planowanej na ustalony początkowo wieloletni okres.
- 70 Wynika z tego, że obowiązek zwrotu całej pomocy, który został przewidziany zgodnie z art. 44 ust. 1 rozporządzenia nr 1974/2006, gdy dochodzi do przeniesienia gospodarstwa na ostatniego beneficjenta pomocy, który jest zmuszony do ostatecznego zaprzestania prowadzenia działalności rolniczej, jest proporcjonalny zarówno do celu polegającego na wspieraniu dobrostanu zwierząt, jak i do celu polegającego na zapewnieniu skutecznej ochrony interesów finansowych Unii.
- 71 W świetle powyższego na pytanie drugie należy odpowiedzieć, iż art. 44 ust. 1 i art. 44 ust. 2 lit. a) rozporządzenia nr 1974/2006 w związku z zasadą proporcjonalności należy interpretować w ten sposób, że w przypadku gdy w okresie realizacji zobowiązania podjętego jako warunek przyznania wsparcia gospodarstwo beneficjenta zostaje przeniesione na inną osobę, która dobrowolnie przejmuje to zobowiązanie i która następnie ostatecznie zaprzestaje prowadzenia działalności rolniczej, ten ostatni beneficjent pomocy jest zobowiązany do zwrotu pomocy otrzymanej z tytułu całości tego zobowiązania, w tym kwot otrzymanych przez poprzednich beneficjentów tej pomocy, chyba że dane państwo członkowskie postanowiło nie żądać zwrotu na podstawie wyjątku, o którym mowa w art. 44 ust. 2 lit. a), a warunki zastosowania tego wyjątku zostały spełnione.

W przedmiocie pytania trzeciego

- 72 W pytaniu trzecim sąd odsyłający zastanawia się w istocie nad okolicznościami, w jakich można uznać za spełnioną ustanowioną w art. 44 ust. 2 lit. a) rozporządzenia nr 1974/2006 przesłankę, zgodnie z którą „przejęcie zobowiązania przez następcę jest niewykonalne”.
- 73 Jak wynika zaś z pkt 60 niniejszego wyroku, w braku norm prawa krajowych spełniających przesłanki określone w pkt 59 tego wyroku beneficjent pomocy taki jak Groenland Poultry nie może powoływać się na ten przepis przed sądami krajowymi.

- 74 Z tego powodu i ze względu na odpowiedź udzieloną na pytanie drugie nie ma potrzeby odpowiadania na pytanie trzecie.

W przedmiocie kosztów

- 75 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (szósta izba) orzeka, co następuje:

- 1) Artykuł 47 ust. 1 rozporządzenia Komisji nr 1974/2006 z dnia 15 grudnia 2006 r. ustanawiającego szczegółowe zasady stosowania rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW), zmienionego rozporządzeniem wykonawczym Komisji (UE) nr 679/2011 z dnia 14 lipca 2011 r.,

należy interpretować w ten sposób, że:

utrata prawa do korzystania z aktywów będących przedmiotem najmu w następstwie rozwiązania umowy najmu dotyczącej tych aktywów w efekcie upadłości wynajmującego, wobec którego w momencie zawierania tej umowy prowadzone było postępowanie upadłościowe, nie stanowi przypadku „siły wyższej lub wyjątkowych okoliczności” w rozumieniu tego przepisu.

- 2) Artykuł 44 ust. 1 i art. 44 ust. 2 lit. a) rozporządzenia nr 1974/2006, zmienionego rozporządzeniem wykonawczym nr 679/2011, w świetle zasady proporcjonalności

należy interpretować w ten sposób, że:

w przypadku gdy w okresie realizacji zobowiązania podjętego jako warunek przyznania wsparcia gospodarstwo beneficjenta zostaje przeniesione na inną osobę, która dobrowolnie przejmuje to zobowiązanie i która następnie ostatecznie zaprzestaje działalności rolniczej, ten ostatni beneficjent pomocy jest zobowiązany do zwrotu pomocy otrzymanej z tytułu całości tego zobowiązania, w tym kwot otrzymanych przez poprzednich beneficjentów tej pomocy, chyba że dane państwo członkowskie postanowiło nie żądać zwrotu na podstawie wyjątku, o którym mowa w art. 44 ust. 2 lit. a), a warunki zastosowania tego wyjątku zostały spełnione.

Podpisy